

14.02.2017

La Nr.

Nr. 01-10/2

din

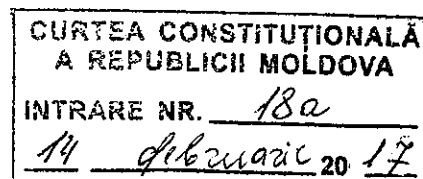

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA**

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004, Republica Moldova

SESIZARE

Prezentată în conformitate cu art. 25 lit. i) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, art.38 alin. (1) lit. i) și art.39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995 și art. 26 din Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014.

I. AUTORUL SESIZĂRII

- Maia Bănărescu, Avocat al Poporului pentru drepturile copilului
- Municipiul Chișinău, str. Sfatul țării 16
- Tel: 022 234 800;

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare următoarele prevederi din art. 41 din Codul de educație:

- Alin. (4) „Elevii claselor V–XII sînt asigurați cu manuale școlare conform schemei de închiriere aprobate de Ministerul Educației”.
- Alin. (5) „Elevii din familiile social vulnerabile beneficiază de facilități la închirierea manualelor școlare, în condițiile stabilite de Guvern”.
- Hotărîrea Parlamentului nr. 1531-XIII din 25 februarie 1998;
- Hotărîrea Guvernului nr.876 din 22.12.2015 cu privire la asigurarea cu manuale a elevilor.

Dreptul la educație este unul dintre drepturile fundamentale consacrate de Constituția Republicii Moldova, care la rîndul său derivă din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, printre care: Declarația universală a drepturilor omului, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale. În calitate sa de stat parte, Republica Moldova și-a asumat angajamentul să respecte și să garanteze drepturile enunțate în aceste documente.

III. CADRUL NORMATIV PERTINENT

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernămînt a statului este republica.

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 15 **Universalitatea**

Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.

Articolul 16 **Egalitatea**

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 35 **Dreptul la învățătură**

(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățămîntul general obligatoriu, prin învățămîntul liceal și prin cel profesional, prin învățămîntul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

(2) Statul asigură, în condițiile legii, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor.

(3) Studiarea limbii de stat se asigură în instituțiile de învățămînt de toate gradele.

(4) Învățămîntul de stat este gratuit.

(5) Instituțiile de învățămînt, inclusiv cele nestatale, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.

(6) Instituțiile de învățămînt superior beneficiază de dreptul la autonomie.

(7) Învățămîntul liceal, profesional și cel superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit.

(8) Statul asigură, în condițiile legii, libertatea învățămîntului religios. Învățămîntul de stat este laic.

(9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Declarația Universală a drepturilor omului din 10.12.1948

Articolul 26

1. Orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să fie gratuită, cel puțin în ce privește învățămîntul elementar și de bază.

Învățămîntul elementar este obligatoriu. Învățămîntul tehnic și profesional trebuie să fie accesibil tuturor; accesul la studii superioare trebuie să fie deschis tuturor pe baza deplinei egalități în funcție de merit.

2. Educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului pentru drepturile omului și pentru libertățile fundamentale. Ea trebuie să stimuleze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate popoarele și între toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activității Organizației Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

3. Părinții au, cu prioritate, dreptul să aleagă felul educației care urmează să fie dată copiilor lor.

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 16.12.1966

Articolul 13

1. Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice **persoană la educație**. Ele sunt de acord că educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane și a simțului demnității sale și să întărească respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Pe lângă aceasta, ele sunt de acord că prin educație orice persoană trebuie să devină capabilă de a juca un rol util într-o societate liberă, că educația trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase și să încurajeze dezvoltarea activităților Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

2. Statele părți la prezentul Pact recunosc că în vederea asigurării deplinei exercitări a acestui drept:

a) învățământul primar trebuie să fie obligatoriu și **accesibil tuturor în mod gratuit**;

b) învățământul secundar, sub diferitele sale forme, inclusiv învățământul secundar tehnic și profesional, trebuie să fie generalizat și să devină accesibil tuturor prin toate mijloacele potrivite și în special prin instaurarea **în mod progresiv a gratuității lui**;

c) învățământul superior trebuie să devină accesibil tuturor în deplină egalitate, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele potrivite și în special prin introducerea treptată a gratuității;

d) educația de bază trebuie încurajată sau intensificată cât mai mult posibil, pentru persoanele care nu au primit-o pînă la capăt;

e) trebuie să se urmărească activ dezvoltarea unei rețele școlare la toate nivelurile, să se stabilească un sistem adecvat de burse și să se amelioreze în mod activ condițiile materiale ale personalului didactic.

3. Statele părți la prezentul Pact se angajează să respecte libertatea părinților și, atunci cînd este cazul, a tutorilor legali, de a alege pentru copiii lor instituții de învățămînt altele decît cele ale autorităților publice, dar conforme cu normele minimale pe care le poate prescrie sau aproba statul în materie de educație și de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor în conformitate cu propriile lor convingeri.

Nici o dispoziție din prezentul articol nu trebuie interpretată ca aducînd atingere libertății indivizilor și persoanelor juridice de a înființa și de a conduce instituții de învățămînt cu condiția ca principiile enunțate în paragraful 1 al prezentului articol să fie respectate, iar educația dată în aceste instituții să fie conformă cu normele minimale pe care le poate prescrie statul.

Articolul 14

Orice stat parte la prezentul Pact care în momentul în care devine parte nu a putut încă asigura în teritoriul său metropolitan sau în teritoriile aflate sub jurisdicția sa obligativitatea și gratuitatea învățămîntului primar, se angajează să stabilească și să adopte, într-un termen de doi ani, un plan detaliat de măsuri necesare pentru a realiza treptat, într-un număr rezonabil de ani, fixat prin acest plan, deplina aplicare a **principiului învățămîntului primar obligatoriu și gratuit pentru toți**.

Convenția internațională cu privire la drepturile copilului **din 20.11.1989**

Articolul 28

1. Statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, vor urmări în special:

- a) să facă învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți;
- b) să încurajeze diferite forme de învățământ secundar, atât general cât și profesional, să le facă deschise și accesibile oricărui copil și să ia măsuri corespunzătoare, cum sunt instituirea gratuității învățământului și acordarea unui ajutor financiar în caz de nevoie;
- c) să asigure tuturor accesul la învățământul superior, în funcție de capacitățile fiecăruia, prin toate mijloacele adecvate;
- d) să facă deschise și accesibile tuturor copiilor informarea și orientarea școlară și profesională;
- e) să ia măsuri pentru a încuraja frecventarea școlii cu regularitate și reducerea ratei de abandonare a școlii.

2. Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura aplicarea disciplinei școlare într-un mod compatibil cu demnitatea copilului ca ființă umană și în conformitate cu prezenta Convenție.

3. Statele părți vor promova și încuraja cooperarea internațională în domeniul educației, mai ales cu scopul de a contribui la eliminarea ignoranței și a analfabetismului în lume și de a facilita accesul la cunoștințe științifice și tehnice și la metode de învățământ moderne. În această privință se va ține în special seama de necesitățile țărilor în curs de dezvoltare.

Convenție privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului din 15.12.1960

Articolul 1

1. În sensul prezentei Convenții, termenul de "*discriminare*" cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai ales:

- a) înlăturarea unor persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ;
- b) limitarea la un nivel inferior a educației unei persoane sau a unui grup;
- c) sub rezerva celor stabilite în articolul 2 al prezentei Convenții instituirea sau menținerea unor sisteme sau instituții de învățământ separate pentru persoane sau grupuri; sau
- d) plasarea unei persoane sau a unui grup într-o situație incompatibilă cu demnitatea umană.

2. În sensul prezentei Convenții, cuvântul "învățămînt" se referă la diverse tipuri și diferite grade de învățămînt și cuprinde accesul la învățămînt, nivelul și calitatea sa, precum și condițiile în care este predat.

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

PRIMUL PROTOCOL

aditional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950

Articolul 2. Dreptul la instruire

Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățămîntului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățămînt conform convingerilor lor religioase și filozofice.

Codul educației al Republicii Moldova

Articolul 1. Obiectul codului

Prezentul cod stabilește cadrul juridic al raporturilor privind proiectarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova.

Articolul 2. Cadrul juridic al educației

(1) Raporturile juridice din sfera educației se reglementează prin Constituția Republicii Moldova, prezentul cod, alte acte legislative și normative în vigoare.

(2) Raporturile juridice din sfera educației se reglementează și prin următoarele tratate internaționale: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Carta Națiunilor Unite, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Carta Socială Europeană, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățămîntului, Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu

dizabilități, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Declarația de la Bologna, precum și prin alte tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 5. Misiunea educației

Educația are ca misiune:

- a) satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății;
- b) dezvoltarea potențialului uman pentru a asigura calitatea vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului;
- c) dezvoltarea culturii naționale;
- d) promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale;
- e) promovarea învățării pe tot parcursul vieții;
- f) facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei.

Articolul 7. Principiile fundamentale ale educației

Educația se întemeiază pe următoarele principii fundamentale:

- a) principiul echității – în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare;
- b) principiul calității – în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standardele naționale de referință și la bunele practici naționale și internaționale;
- c) principiul relevanței – în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice;
- d) principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia;
- e) principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice;
- f) principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ;
- g) principiul incluziunii sociale;
- h) principiul asigurării egalității;
- i) principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, inclusiv a dreptului la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase;
- j) principiul unității și integralității spațiului educațional;
- k) eficienței manageriale și financiare;
- l) principiul descentralizării și autonomiei instituționale;
- m) principiul răspunderii publice – în baza căruia instituțiile de învățământ răspund public de performanțele lor;
- n) principiul transparenței;

- o) principiul participării și responsabilității comunității, a părinților și a altor actori sociali interesați;
- p) principiul susținerii și promovării personalului din educație;
- q) principiul învățămîntului laic.

Articolul 13. Învățămîntul obligatoriu

(1) Învățămîntul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățămîntul preșcolar și se finalizează cu învățămîntul liceal sau învățămîntul profesional tehnic secundar și postsecundar.

(2) Obligatorivitatea frecventării învățămîntului obligatoriu încetează la vîrsta de 18 ani.

(3) Responsabilitatea școlarizării obligatorii a copiilor cu vîrsta de pînă la 16 ani revine părinților sau altor reprezentanți legali și autorităților administrației publice locale de nivelurile întîi și al doilea.

(4) Ministerul Educației elaborează, aprobă și monitorizează respectarea regulamentelor de școlarizare obligatorie a copiilor de vîrstă școlară.

Articolul 145. Modalitățile de finanțare și gestionare financiară a învățămîntului

(1) Finanțarea bugetară a învățămîntului se face prin patru modalități:

a) finanțare-standard: cost standard per copil/elev/student și coeficient de ajustare;

b) finanțare compensatorie: pentru copiii cu cerințe educaționale speciale, copiii cu aptitudini deosebite – prin programe experimentale sau alternative și programe de susținere a performanței;

c) finanțare complementară: pentru modernizarea bazei materiale și didactice, pentru subvenționarea alimentației, pentru transport școlar și cazare;

d) finanțare prin concurs pe bază de proiecte.

(2) Pentru activități și programe de studii, suplimentare față de pachetul standard de servicii educaționale finanțat de la bugetul de stat, se pot percepe taxe în conformitate cu legislația în vigoare.

(3) Costul-standard per elev sau student constituie baza pentru calcularea taxelor de studii.

(4) Instituțiile de învățămînt profesional tehnic, de învățămînt superior și de formare continuă pot obține și utiliza, în condițiile legii, venituri proprii, provenite din taxele achitate de persoane fizice și juridice interesate, inclusiv din străinătate, pentru studii, perfecționare și recalificare profesională pe bază de contract.

(5) Instituțiile de învățămînt profesional tehnic, superior și de formare continuă funcționează în regim de autogestiune financiar-economică și pot desfășura activități economice, în conformitate cu legislația în vigoare.

(6) Învățămîntul poate fi susținut de asociații profesionale, de patronate și autorități tutelare în conformitate cu legislația în vigoare.

(7) Persoanele fizice și juridice au dreptul să sprijine din mijloacele proprii, în condițiile legii, dezvoltarea bazei materiale a instituțiilor de învățământ și să acopere cheltuielile de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice.

(8) Persoanele fizice și persoanele juridice indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, care investesc mijloacele proprii în dezvoltarea sistemului de educație beneficiază de facilități fiscale în modul stabilit de legislația în vigoare.

(9) Veniturile obținute de instituția de învățământ din prestarea contra plată a serviciilor educaționale sînt intangibile și se folosesc exclusiv pentru dezvoltarea instituției.

(10) Veniturile instituției de învățământ obținute exclusiv din activitatea de antreprenariat sînt acumulate și administrate separat de alte venituri.

(11) Asigurarea cu manuale școlare este gestionată prin intermediul Fondului special pentru manuale, care este o structură cu autonomie financiară din sfera de competență a Ministerului Educației. Modul de funcționare a Fondului special pentru manuale se stabilește de Guvern. Conducătorul Fondului special pentru manuale este numit în funcție, prin concurs, de către Ministerul Educației.

III. EXPUNEREA PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ȘI ARGUMENTELE ADUSE ÎN SPRIJINUL ACESTORA

În Republica Moldova dreptul la învățătură este consacrat în art. 35 din Constituție și reglementat în Codul educației. În legea fundamentală a țării dreptul la învățătură este dezvoltat sub forma unor principii: desfășurarea în conformitate cu legea a exercitării dreptului la educație, asigurat prin învățământul general obligatoriu, autonomia universitară, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor, accesibilitatea tuturor, pe bază de merit, libertatea învățământului religios precum și *gratuitatea învățământului de stat*.

Astfel, conform prevederilor alin.(4) art. 35 din Constituție învățământul de stat este gratuit.

De asemenea, în articolul 10 alin.(1) din Legea nr.338-XII din 15.12.1994 privind drepturile copilului se menționează că „fiecare copil are dreptul la instruire gratuită [...]”.

Conform prevederilor art. 26 din Declarația universală a drepturilor omului *„educația trebuie să fie gratuită, cel puțin în ce privește învățământul elementar și de bază. Învățământul elementar este obligatoriu.”*

Totodată, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale în conținutul art. 13, alin. (2), lit. a) și b) statuează că statele părți la prezentul Pact recunosc că în vederea asigurării deplinei exercitări a dreptului la

educație, *învățămîntul primar trebuie să fie obligatoriu și accesibil tuturor în mod gratuit, iar învățămîntul secundar, sub diferitele sale forme, inclusiv învățămîntul secundar tehnic și profesional, trebuie să fie generalizat și să devină accesibil tuturor prin toate mijloacele potrivite și în special prin instaurarea în mod progresiv a gratuității lui.*

Potrivit Comentariului general nr.13, Comitetul cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, a statuat că „Educația în toate formele sale și la toate nivelurile trebuie să corespundă următoarelor caracteristici interdependente: *Disponibilitatea, Accesibilitate (accesul nediscriminatoriu, accesul fizic, accesul economic, accesul la informație) Acceptabilitate.* Potrivit Comentariului general nr.11, la aceasta se mai adaugă două caracteristici distincte ale acestui drept, „obligatoriu” și „gratuit pentru toți” care trebuie să fie atinse în mod progresiv.

În același context, trebuie să menționăm că dreptul la educație este consacrat și în art. 28, alin. (1), lit. a) și b) din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului care stabilește că *statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, vor urmări în special: a) să facă învățămîntul primar obligatoriu și gratuit pentru toți; b) să încurajeze diferite forme de învățămînt secundar, atât general cît și profesional, să le facă deschise și accesibile oricărui copil și să ia măsuri corespunzătoare, cum sunt instituirea gratuității învățămîntului și acordarea unui ajutor financiar în caz de nevoie”.*

Așadar, observăm că Declarația universală a drepturilor omului stabilește drept standard minim pentru a asigura respectarea dreptului la educație gratuitatea și obligativitatea cel puțin a învățămîntului elementar și de bază, iar Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale cît și Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, extind acest standard și asupra învățămîntului secundar, tehnic și profesional, încurajînd instaurarea în mod progresiv a gratuității acestor tipuri de învățămînt.

Principiile care trebuie să servească drept fundament pentru educație sunt consacrate în art. 29, paragraful 1, al Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, și anume: *dezvoltarea personalității copilului, a aptitudinilor și capacităților sale mentale și fizice la nivelul potențialului lor maxim; dezvoltarea respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului, precum și pentru principiile consacrate în Carta Națiunilor Unite; dezvoltarea respectului față de părinții copilului, față de identitatea sa culturală, de limba proprie și valorile sale, precum și față de valorile naționale ale țării în care trăiește, ale țării din care eventual este originar și ale civilizațiilor diferite de a sa; pregătirea copilului pentru a-și asuma responsabilitățile vieții într-o societate liberă, în spiritul înțelegerii, păcii, toleranței, egalității între sexe și prieteniei între toate popoarele și grupurile etnice, naționale și religioase și cu persoanele de origine autohtonă; dezvoltarea respectului față de mediul natural.*

În aceeași ordine de idei, prevederile art. 5 din Codul educației al Republicii Moldova stabilește drept misiune a educației satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății; dezvoltarea potențialului uman pentru a asigura calitatea vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului; dezvoltarea culturii naționale; promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale; promovarea învățării pe tot parcursul vieții; facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei.

Dreptul la educație a fost clasificat diferit, fie ca un drept economic, drept social sau drept cultural. De asemenea, în multe privințe, este un drept civil și un drept politic, din moment ce aceasta este esențial pentru punerea în aplicare deplină și efectivă a acestor drepturi. În acest sens, dreptul la educație sintetizează indivizibilitatea și interdependența tuturor drepturilor omului¹.

În Hotărîrea Curții Constituționale nr. 27 din 29.09.1998, Curtea apreciază *”dreptul la învățătură constituie unul dintre cele mai importante drepturi sociale ale omului. Acest drept creează premisele necesare pentru afirmarea plinară a personalității și a demnității umane, precum și pentru dezvoltarea întregii societăți. De nivelul potențialului intelectual al persoanei depinde nu numai promovarea persoanei pe scara socială și statutul ei social, dar și progresul societății în ansamblu, evoluția vieții economice, sociale și culturale. Dreptul la învățătură este un drept complex prin conținutul său și prin numărul mare de subiecte implicate în realizarea lui. Este de remarcat nu numai multitudinea de componente ale conținutului acestui drept, dar și specificul juridic ce rezultă din îmbinarea libertății cu obligația, deoarece dreptul la învățătură este în același timp și o îndatorire. Aceasta explică obligativitatea unor forme de învățămînt (învățămîntul general obligatoriu). Conținutul mixt determină specificul reglementărilor constituționale și legale[...] Dreptul la învățătură, ca drept fundamental, urmează să fie asigurat în așa mod încît să ofere tuturor șanse juridice egale, ceea ce implică neadmiterea discriminărilor și privilegiilor[...] Cele menționate permit Curții Constituționale să concluzioneze că învățămîntul primar și învățămîntul secundar general este gratuit.”*

La fel, considerăm important să reamintim decizia Curții Constituționale din 20.12.2004, privind interpretarea prevederilor alin. (4), art. 35 din Constituție. Astfel, în opinia Curții *norma constituțională este clară, or, dispoziția potrivit căreia învățămîntul de stat este gratuit nu poate fi interpretată altfel, decît în modul expres prevăzut de textul Constituției.*

Prin urmare, importanța rolului educației în dezvoltarea societății este unul primordial și incontestabil.

Considerăm ca fiind relevante și aprecierile Curții Europene pentru Drepturile Omului, cu referire la prevederile art. 2 din Protocolul nr. 1, unde se

¹ Comentariul general nr. 11 al Comitetului pentru drepturile economice, sociale și culturale

menționează că *"prin însăși natura sa, dreptul la instruire impune adoptarea unor reglementări de către state, care pot fi variabile în timp și în spațiu, în funcție de nevoile societății și de resursele comunității statale, în ansamblul ei, precum și în funcție de resursele membrilor acesteia"*.

Așadar, statele sunt obligate să asigure standardele minime, dar reieșind din jurisprudența Curții, este la latitudinea statelor (marja de apreciere) să întreprindă măsuri suplimentare, care să susțină realizarea dreptului la educație, ținând cont de interesul comunității. În acest sens există exemplul unor state din regiune precum România sau Letonia, care au instaurat în mod progresiv gratuitatea învățământului general obligatoriu.

În pofida celor expuse mai sus, art. 41 alin. (3) din Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014, prevede că doar elevii din învățământul primar sînt asigurați cu manuale școlare în mod gratuit, pe cînd elevii claselor V–XII sînt asigurați cu manuale școlare conform schemei de închiriere aprobate de Ministerul Educației, conform alin.(4) art. 41 din Legea menționată supra. Mai mult ca atît alin.(5) prevede că elevii din familiile social vulnerabile beneficiază de facilități la închirierea manualelor școlare, în condițiile stabilite de Guvern.

Totodată, prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1531-XIII din 25 februarie 1998², prin care a fost creat Fondul extrabugetar pentru manuale, în art. 1 se menționează că sursele principale ale Fondului vor fi taxele pentru arendarea manualelor.

În anexa nr. 3 din Hotărîrea de Guvern nr.876 din 22.12.2015 cu privire la asigurarea cu manuale a elevilor, este prevăzută închirierea și cuantumul plăților pentru închirierea manualelor pentru elevii claselor V-XII.

Astfel, considerăm că statul a admis ingerințe care nu sunt echitabile, necesare într-o societate democratică și sunt contrare în spiritul apărării și promovării dreptului fundamental la educație. Or, autorităților statului le revine obligația negativă de a se abține să împiedice exercitarea acestui drept fundamental garantat de art. 35 din Constituția Republicii Moldova.

În acest context, consider că prevederile alin. (4) și (5) al art. 41 din Codul de educație, contravine următoarelor prevederi din Constituție:

- articolul 1, alineatul (3), care stipulează că Republica Moldova este un stat de drept democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate;

- articolul 4, alineatul (1), conform căruia dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului cu pactele și celelalte tratate la care Republica Moldova este parte;

- articolul 16, cu privire la asigurarea egalității;

² Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.22-23, art.139

- articolul 35, alineatul (4), conform căruia învățământul de stat este gratuit;
- articolul 54, cu privire la restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

Reieșind din cele expuse, consider că elevilor claselor V–XII cât și elevilor din familiile social vulnerabile, trebuie să li se asigure cu manuale școlare în mod gratuit. Statul poate să-și exercite această obligație pozitivă în mod efectiv fără a implica careva măsuri sau cheltuieli disproporționate .

În final, statul are obligația pozitivă conform art. 35 alin.(4) să asigure un serviciu public de învățământ gratuit pentru orice copil indiferent de vîrstă și statutul social al acestuia.

IV. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII:

1. Admiterea prezentei sesizări în fond;
2. Exercitarea controlului constituționalității prevederilor alin. (4) și alin.(5) din art. 41 din Codul de educație;
3. Exercitarea controlului constituționalității Hotărîrii Parlamentului nr. 1531-XIII din 25 februarie 1998;
4. Exercitarea controlului constituționalității Hotărîrii Guvernului nr.876 din 22.12.2015 cu privire la asigurarea cu manuale a elevilor.

Cu respect,

Maia BĂNĂRESCU
Avocatul Poporului pentru drepturile copilului